

**Odůvodnění ke služebnímu předpisu nejvyššího státního tajemníka ze dne
30. prosince 2024, k vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života
státních zaměstnanců s výkonem státní služby a o bližších pravidlech
výkonu státní služby z jiného místa**

OBEČNÁ ČÁST

1. Zhodnocení platného právního stavu

Základní právní úprava problematiky sladování rodinného a osobního života s výkonem státní služby (dále také „služba“) a výkonu služby z jiného místa je obsažena v zákoně č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o státní službě“), konkrétně v hlavě VIII., nazvané Podmínky pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem služby a výkon služby z jiného místa. Zákon o státní službě ukládá služebním úřadům vytvářet podmínky pro sladění rodinného a osobního života s výkonem služby prostřednictvím nástrojů, jež zákon příkladmo vyjmenovává. Mezi tato opatření patří zejména stanovení začátku a konce služební doby, pružné rozvržení služební doby, možnost povolení kratší služební doby, možnost sjednání výkonu služby z jiného místa či zřizování školských zařízení za účelem předškolního vzdělávání nebo zajištění služby péče o dítě v dětské skupině.

Výkon služby z jiného místa umožňuje zákon o státní službě na základě dohody mezi služebním orgánem a státním zaměstnancem, přičemž dohoda o výkonu služby z jiného místa má charakter veřejnoprávní smlouvy subordinačního typu a vztahuje se na ni obecná úprava veřejnoprávních smluv zakotvená v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád. Nově obsahuje zákon o státní službě v § 183b zvláštní úpravu uzavírání dohod, mimo jiné tedy i dohody o výkonu služby z jiného místa, která spočívá v možnosti využití digitálních nástrojů. Výkon služby z jiného místa může nově služební orgán ve výjimečných případech jednostranně nařídit na základě opatření orgánu veřejné moci (§ 117a zákona o státní službě).

Oblast sladování rodinného a osobního života s výkonem služby a výkonu služby z jiného místa je dále rozvedena nařízením vlády č. 144/2015 Sb., o výkonu státní služby z jiného místa a pravidlech pro vytváření předpokladů sladění rodinného a osobního života s výkonem státní služby (dále jen „nařízení vlády“).

Podmínky sladování a výkonu služby z jiného místa podrobněji rámcově upravují dva služební předpisy náměstka ministra vnitra pro státní službu: služební předpis č. 3/2019, k vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby a služební předpis č. 2/2021, o bližších pravidlech pro výkon státní služby z jiného místa.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované úpravy a nezbytnosti navrhované úpravy

Navrhovaná úprava reflektuje legislativní změny, které byly provedeny po vydání služebních předpisů náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 3/2019 a č. 2/2021. Zákonem

č. 281/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, byla provedena transpozice dvou směrnic Evropského parlamentu a Rady (EU) do českého právního řádu, a to:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU a
- směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1152 ze dne 20. června 2019 o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách v Evropské unii.

S ohledem na to, že zákon o státní službě již většinu principů vyplývajících z uvedených směrnic upravoval, představovala uvedená transpozice spíše dílčí úpravy stávajících institutů.

Došlo k rozšíření rozsahu nástrojů sladování, na které má státní zaměstnanec nárok, o možnost změny rozvržení služební doby. Zároveň u „nárokových nástrojů sladování“ došlo k rozšíření množiny oprávněných osob o těhotné státní zaměstnankyně, státní zaměstnance se zdravotním postižením nebo se závažným zdravotním důvodem a dále o státní zaměstnance, kteří pečují o osobu blízkou, která potřebuje značnou péči nebo pomoc ze závažného zdravotního důvodu (nejde tedy již pouze o osobu závislou podle předchozí úpravy). Nově byla stanovena povinnost služebního orgánu odůvodnit zamítnutí žádosti o změnu rozvržení služební doby nebo pružné rozvržení služební doby. Uvedené změny vyžadovaly promítnutí do služebního předpisu.

Pokud jde o výkon služby z jiného místa, nově byla stanovena povinnost služebního orgánu odůvodnit zamítnutí návrhu na uzavření dohody o výkonu služby z jiného místa. Zákon také výslovně stanoví, že uzavírání dohod o výkonu služby z jiného místa může služební orgán přenést služebním předpisem na představené (dříve se tato možnost vyvozovala z § 14 odst. 5 a 15 odst. 7 zákona o státní službě). Naopak již neplatí, že při výkonu služby z jiného místa se na státního zaměstnance nevztahuje úprava rozvržení služební doby. Maže se tak rozdíl, pokud jde o rozvržení služební doby, mezi výkonem služby z jiného místa a místa pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu. V reakci na zkušenosti z období pandemie pak zákon o státní službě zakládá pravomoc služebního orgánu jednostranně nařídit výkon služby z jiného místa na základě opatření orgánu veřejné moci.

Další legislativní změnou, na kterou je třeba služebním předpisem reagovat, je novela provedená zákonem č. 448/2024 Sb. Novela přináší změnu, pokud jde o právní režim státních zaměstnankyň a státních zaměstnanců čerpajících mateřskou nebo rodičovskou dovolenou. Čerpání mateřské či rodičovské dovolené již není důvodem pro změnu služebního poměru a služební orgán v těchto případech nevydává rozhodnutí o zařazení mimo výkon služby. Nově se na tyto situace nahlíží jako na překážku ve službě na straně státního zaměstnance. Novela dále přináší zvláštní úpravu úkonů státních zaměstnanců vůči služebnímu nebo jinému příslušnému orgánu, doručování státním zaměstnancům a uzavírání dohod, kdy v zájmu zrychlení a zefektivnění komunikace a v návaznosti na požadavky na pokračující digitalizaci státní správy umožňuje využívání elektronických nástrojů. Z hlediska problematiky sladování a výkonu služby z jiného místa je podstatná

právě především zvláštní úprava uzavírání dohod, která se dotýká dohody o výkonu služby z jiného místa. Jde o zvláštní úpravu k postupu stanovenému správním řádem pro uzavírání veřejnoprávních smluv. Zvláštní úprava umožňuje, aby dohoda byla uzavřena také prostřednictvím datové schránky, elektronické pošty nebo prostřednictvím elektronického nástroje, přičemž stanovuje minimální požadavky na tento elektronický nástroj. Takto lze uzavírat i dohody o změně obsahu dohody. Nová úprava tak činí uzavírání dohod podle zákona o státní službě přístupnějším a flexibilnějším.

Problematika sladování a výkonu služby z jiného místa je natolik provázaná, že nejvyšší státní tajemník považuje za účelné upravit obě oblasti ve společném služebním předpisu. Výkon služby z jiného místa na základě dohody, je ostatně jedním z nástrojů sladování rodinného a osobního života s výkonem služby. Obě oblasti, tj. oblast sladování a výkonu služeb z jiného místa, mají společného jmenovatele. Tím je snaha o zvyšování spokojenosti a pohody státních zaměstnanců, péče o jejich tělesné a duševní zdraví, tzv. well-being. Podle služebního předpisu well-being představuje určitý zastřešující princip, který by služební orgány měly mít na zřeteli při rozhodování o jednotlivých nástrojích sladování. Na vše je však třeba i nadále nahlížet v kontextu řádného plnění úkolů služebního úřadu.

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K čl. 1

Článek 1 vymezuje předmět úpravy služebního předpisu jako stanovení bližších pravidel vytváření podmínek pro sladování rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem služby a bližších pravidel pro výkon služby z jiného místa.

K čl. 2

K odst. 1

Služební předpis deklaruje zákonem stanovenou povinnost služebního úřadu zajistit vytváření podmínek pro sladování rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem služby a vymezuje nástroje, které lze za daným účelem využít.

K odst. 2

Ustanovení příkladmo vyjmenovává nejpoužívanější nástroje ke sladování. Jde především o úpravy služební doby v podobě pružného či jiného rozvržení služební doby nebo povolení kratší služební doby, povolení neplaceného služební volna, přerušení výkonu služby, výkon služby z jiného místa, případně zřízení doplňkového služebního místa.

K odst. 3

Ustanovení poukazuje na důvody na straně státního zaměstnance, které může služební orgán zohlednit v rámci sladování, a demonstrativně vyjmenovává některé z nich. Pokud jde o pojem nerušivého pracovního prostředí, služební úřad by měl v rámci svých provozních možností a za předpokladu, že to nebude bránit řádnému plnění úkolů služebního úřadu, dbát o to, aby státní zaměstnanec mohl služební úkoly plnit v prostředí,

ve kterém jsou minimalizovány nebo zcela odstraněny faktory, které by mohly narušovat soustředění, efektivitu a celkovou pohodu pro práci (týká se např. akustických vjemů, ergonomie prostředí, digitálního šumu apod.). Nerušivé pracovní prostředí má pak pozitivní vliv na produktivitu, kreativitu a spokojenost zaměstnanců.

K odst. 4

Jedná se o explicitní vyjádření zásady rovného přístupu ve skutkově obdobných případech. Služební úřad musí dbát o zajištění rovnosti mezi jednotlivými státními zaměstnanci a svou rozhodovací činností naplňovat u státních zaměstnanců zásadu legitimního očekávání. V případě, že bude i ve skutkově obdobných případech docházet k rozdílům, je nezbytné, aby byly tyto rozdíly ze strany služebního úřadu vždy řádně odůvodněny.

K odst. 5

Ustanovení připouští, aby byl účel sladování rodinného, osobního a pracovního života naplňován i prostřednictvím souběhu více sladovacích nástrojů. Podmínkou povolení takového souběhu ovšem stále zůstává to, aby bylo zajištěno řádné plnění úkolů služebního úřadu. Doporučujeme, aby k souběhu jednotlivých sladovacích nástrojů docházelo zpravidla na dobu určitou. Důvodem je zejména to, že v průběhu doby může docházet ke změnám v nápadu práce ve služebním úřadu, mění se důvody využívání sladovacích potřeb státního zaměstnance apod. I v případě, že nastane souběh sladovacích nástrojů, řídí se příslušné subjekty pravidly stanovenými pro povolení uvedených nástrojů sladování, tzn., že pro využití jednotlivých nástrojů sladování i v rámci jejich souběhu musí být dodrženy všechny stanovené podmínky.

K odst. 6

Služební předpis zakotvuje princip péče o zdraví, celkovou pohodu a pracovní spokojenost státních zaměstnanců, neboli well-being, jenž lze podpořit vhodným uplatňováním nástrojů sladování.

K čl. 3

Služební úřad dbá o zachování hranic mezi pracovním a soukromým životem státních zaměstnanců, a to i respektováním práva státních zaměstnanců odpojit se mimo služební dobu. Státní zaměstnanec není mimo služební dobu povinen používat pracovní komunikační prostředky. Státním zaměstnancům přitom nesmí hrozit kritika, diskriminace či jiný postih. Doporučuje se rovněž, aby služební úřady přijaly taková opatření, která znemožní kontaktování státních zaměstnanců mimo služební dobu (např. odložené odesílání e-mailů).

Ustanovení čl. 3 se netýkají případů, kdy je konána služební pohotovost. Jedním ze základních atributů služební pohotovosti je totiž právě dosažitelnost státního zaměstnance i mimo jeho služební dobu a v případě uplatnění práva odpojit se by byl účel služební pohotovosti mařen. Ustanovení čl. 3 se rovněž netýkají případů stanovené dosažitelnosti podle § 47 odst. 2 písm. f) zákona o zahraniční službě.

K čl. 4

Ustanovení vymezuje výčet osob, jež mají právo být informovány o možnostech sladování rodinného a osobního života s výkonem služby v jednotlivých služebních úřadech.

Služební předpis blíže nespecifikuje formu, jakou by mělo být informování prováděno. Volba vhodné formy je proto přenechána na obvyklé praxi ve služebních úřadech. Služební úřad může pro účely informování o možnostech sladování rodinného a osobního života s výkonem služby využít komunikační kanály, jež jsou v daném úřadu obvyklé. Může se jednat o e-mail, intranet, šíření prostřednictvím organizačních porad apod. Kromě toho musí služební úřady zajistit, aby informace o možnostech sladování byly dostupné způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Kromě vhodné formy je třeba dbát na to, aby byly oprávněné osoby informovány ve vhodný okamžik, tedy např. u skupiny žadatelů o přijetí do služebního poměru zpravidla při konání výběrového řízení.

Pro úplnost je třeba doplnit, že výše uvedené se vztahuje i na zaměstnance v pracovním poměru vykonávající činnosti podle § 5 zákona o státní službě a osoby ve služebním poměru podle jiného zákona zařazené k výkonu služby ve služebním úřadu (viz čl. 17 odst. 2 služebního předpisu). Pokud však jde o obsah práv a povinností osobní povahy, řídí se v případě pracovněprávního vztahu zákoníkem práce a v případě služebního poměru podle jiného zákona tímto jiným zákonem.

K čl. 5

K odst. 1

Ustanovení zakládá právo státních zaměstnanců, aby byli informováni před jejich nástupem na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo před čerpáním neplaceného služebního volna z důvodu péče o dítě až do 4 let jeho věku o jejich právech a povinnostech po dobu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené nebo neplaceného služebního volna. Služební předpis blíže nespecifikuje formu, jakou by mělo být informování prováděno. Volba vhodné formy je proto přenechána na obvyklé praxi ve služebních úřadech. Služební úřad může pro účely informování využít komunikační kanály, jež jsou v daném úřadu obvyklé. Může se jednat o e-mail, intranet, šíření prostřednictvím organizačních porad apod.

K odst. 2

Práva a povinnosti státních zaměstnanců čerpajících mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo služební volno z důvodu péče o dítě až do 4 let jeho věku po dobu jejich čerpání se týkají zejména možnosti čerpání příspěvku z fondu sociálních a kulturních potřeb a jeho výše, možnosti účasti na vzdělávání, možnosti přístupu na pracoviště a dalších. Předmětné ustanovení uvádí demonstrativní výčet záležitostí, které se státních zaměstnanců čerpajících mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo čerpajících služební volno z důvodu péče o dítě až do 4 let jeho věku mohou po dobu tohoto čerpání týkat, a práv a povinností, které tito státní zaměstnanci po tuto dobu mají. Informování vybrané skupiny

státních zaměstnanců o jejich právech a povinnostech může pomoci jejich snazšímu a rychlejšímu návratu k výkonu služby.

K odst. 3

Naznačí-li informace o právech a povinnostech státních zaměstnanců po dobu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené nebo neplaceného služebního volna změn, měly by jim být poskytnuty bez zbytečného odkladu aktuální informace.

K odst. 4, 5 a 6

V odstavci 4 se zavádí legislativní zkratka státní zaměstnanec – rodič, pro státní zaměstnance čerpající mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo čerpající neplacené služební volno z důvodu péče o dítě až do 4 let jeho věku. Zkratka přispívá k lepší přehlednosti služebního předpisu a orientaci v něm.

Pokud státní zaměstnanec před nástupem na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo čerpáním služebního volna projevil zájem být informován, budou mu po dobu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené nebo neplaceného služebního volna poskytovány informace o podstatných změnách v působnosti a organizaci služebního úřadu, možnostech vzdělávání a účasti na kulturních, sportovních nebo jiných společenských akcích pořádaných služebním úřadem pro státní zaměstnance nebo jejich rodinné příslušníky.

Zájem o poskytování předmětných informací služební orgán zjišťuje dotazem adresovaným státnímu zaměstnanci před jeho nástupem na mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo před povolením čerpání neplaceného služebního volna. Státní zaměstnanec může zájem o poskytování informací projevit kdykoli v průběhu čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené nebo neplaceného služebního volna, nebo může dříve projevený zájem odvolat.

Informace se státnímu zaměstnanci poskytne postupem podle § 183a zákona o státní službě (ustanovení o doručování státním zaměstnancům), případně je možné se státním zaměstnancem dohodnout jiný způsob poskytování informací.

Odstavec 6 specifikuje, kdy se poskytují státním zaměstnancům čerpajícím mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo služební volno z důvodu péče o dítě až do 4 let jeho věku informace uvedené v odstavci 4, pokud o ně projevili zájem.

K odst. 7

Podle odstavce 7 se státnímu zaměstnanci, který čerpal mateřskou nebo rodičovskou dovolenou nebo neplacené služební volno, nejpozději v den návratu k výkonu služby poskytnou informace podle § 30a odst. 3 zákona o státní službě. Pokud to však služební orgán shledá účelným, poskytne státnímu zaměstnanci celý soubor informací podle § 30a odst. 1 zákona o státní službě (skutečnosti, o kterých je služební orgán povinen informovat osobu, která má být přijata do služebního poměru a zařazena na služební místo nebo jmenována na služební místo představeného) namísto informací pouze podle § 30 odst. 3 zákona o státní službě (změny skutečností, o kterých je služební orgán povinen informovat osobu, která má být přijata do služebního poměru a zařazena na služební místo nebo

jmenována na služební místo představeného). Státní zaměstnanec tak získá ucelený soubor relevantních informací ohledně svého služebního poměru, služebního místa a výkonu služby, což mu usnadní návrat k výkonu služby.

Služební orgán tak není povinen informovat o všech skutečnostech podle § 30a odst. 1 zákona o státní službě, ale pouze o jejich změnách. Služební orgán může státního zaměstnance informovat také způsobem, že ho odkáže na příslušné právní nebo služební předpisy, případně na kolektivní dohodu, v nichž jsou tyto informace obsaženy.

Informace musí být poskytnuty tak, aby byl služební orgán schopen jejich poskytnutí doložit. V případě poskytnutí informace v elektronické podobě musí být informace přístupná takovým způsobem, aby si ji státní zaměstnanec mohl uložit nebo vytisknout.

Služební orgán může pochopitelně předat státnímu zaměstnanci také jiné vhodné a potřebné informace související s výkonem služby, a to nad rámec informační povinnosti uvedené v § 30a zákona o státní službě.

K odst. 8

Informace podle článku 5 poskytuje oprávněným osobám buď samotný služební orgán, nebo státní zaměstnanec jím pověřený (zpravidla půjde o státního zaměstnance pověřeného vedením personální agendy ve služebním úřadu).

K čl. 6

Pokud státní zaměstnanec – rodič projeví zájem o účast na vzdělávání, služební orgán mu to umožní. Státní zaměstnanec – rodič je, pokud jde o přístup ke vzdělávání, v rovném postavení se státním zaměstnancem ve výkonu služby. Pokud státní zaměstnanec – rodič projeví zájem o vzdělávání, čímž vyjádří svou vzdělávací potřebu, je třeba, aby příslušný bezprostředně nadřízený představený, který je příslušný k identifikaci vzdělávacích potřeb státního zaměstnance – rodiče, zpracoval individuální vzdělávací plán.

K čl. 7

Dalším ze sladovacích nástrojů, které mohou služební úřady státním zaměstnancům – rodičům nabídnout, je umožnění účasti na kulturních, sportovních a jiných společenských akcích pořádaných služebním úřadem. Akce tohoto druhu mohou služební úřady pořádat nejen pro samotné státní zaměstnance, ale i pro jejich rodinné příslušníky. Mohou jimi být např. teambuildingy, sportovní turnaje, dětské dny, letní a zimní tábory a další.

K čl. 8

Služební úřady umožňují rovněž státním zaměstnancům – rodičům přístup na pracoviště (místo pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu). Tato možnost pomáhá státním zaměstnancům – rodičům udržovat kontakt se služebním úřadem a kolegy, zvyšuje jejich informovanost, povědomí o dění ve služebním úřadu, což přispívá ke snadnějšímu návratu k výkonu služby.

V některých případech může přístupu státním zaměstnancům – rodičům na pracoviště bránit povaha správních činností (např. obvyklá práce s utajovanými informacemi). Na některých pracovištích to nedovolují provozně-technické podmínky (např. se jedná o rizikové pracoviště). V případě umožnění přístupu na pracoviště je takový přístup možný v rámci obvyklé služební doby státních zaměstnanců v daném služebním úřadu.

K čl. 9

K odst. 1

Mezi další sladovací nástroje, kterými služební úřady přispívají k vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců, patří mateřské školy či školská zařízení pro účely předškolního vzdělávání. Mateřské školy a školská zařízení zřizují podle pravidel zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), buď přímo ministerstva a ostatní organizační složky státu, nebo je poskytování předškolního vzdělávání zajištěno prostřednictvím jiného zřizovatele. Poskytování služeb těchto škol a školských zařízení může být zajištěno i prostřednictvím třídy mateřské školy jako tzv. detašovaného pracoviště.

Pro účely sladění rodinného, osobního a pracovního života státních zaměstnanců, kteří mají děti, může být vhodným sladovacím nástrojem také využití tzv. dětské skupiny. Zřizování dětských skupin a poskytování jejich služeb se řídí zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. K jejímu zřízení mohou služební úřady přistoupit přímo nebo zajistit poskytování služeb péče o dítě v dětské skupině prostřednictvím jiného zřizovatele.

Nařízení vlády č. 144/2015 Sb., o výkonu státní služby z jiného místa a pravidlech pro vytvoření předpokladů sladění rodinného a osobního života s výkonem státní služby, uvádí jako jeden z dalších sladovacích nástrojů vyhrazení prostor služebním úřadem ke krátkodobému využití a pobytu dětí státních zaměstnanců v rámci jejich služební doby.

Výše vymezené sladovací nástroje může služební úřad využít tehdy, dovolují-li to provozní podmínky služebního úřadu (bezpečnostní, finanční a další) a shledá-li to služební úřad jako potřebné vzhledem k zájmu projevenému o tuto službu z řad státních zaměstnanců zařazených v daném služebním úřadu.

Zjišťování zájmu státních zaměstnanců o určitý sladovací nástroj je žádoucí rovněž s ohledem na hospodárné nakládání s veřejnými prostředky. Doporučujeme zájem státních zaměstnanců o využití příslušného sladovacího nástroje zjišťovat pravidelně, alespoň jednou ročně.

K odst. 2

Vzhledem k tomu, že služební úřady zajišťují poskytování předškolního vzdělávání v mateřských školách či služeb péče o dítě v dětské skupině pro sladění rodinného a osobního života s výkonem služby státních zaměstnanců zařazených k výkonu služby v těchto služebních úřadech, je kapacita mateřských škol a dětských skupin naplňována přednostně dětmi těchto státních zaměstnanců. Podmínkou je, aby alespoň jeden z rodičů

dítěte byl státním zaměstnancem zařazeným ve služebním úřadu, který mateřskou školu nebo dětskou skupinu zřizuje nebo zajišťuje, nebo tento státní zaměstnanec byl osobou, která prokazatelně o dítě pečuje.

Dalšími osobami (kromě rodičů), které pečují o dítě, mohou být např. osoby, jimž bylo dítě svěřeno do péče rozhodnutím soudu, nebo osoby, které pečují o dítě jiné osoby a sdílí s ním/nimi společnou domácnost (může se jednat např. o druhu, registrovaného partnera a další). Péči o dítě je možné doložit např. veřejnými listinami, případně také čestným prohlášením dotčeného státního zaměstnance.

K čl. 10

K odst. 1

Výkon služby z jiného místa umožňuje zákon o státní službě státním zaměstnancům především na základě dohody mezi služebním orgánem a státním zaměstnancem. Od 1. října 2023 nově zakládá pravomoc služebního orgánu v mimořádných případech také jednostranně nařídit výkon služby z jiného místa, a to na základě opatření orgánu veřejné moci.

Pokud jde o pojem jiného místa, jde o místo odlišné od místa pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu. Zpravidla bude jiným místem výkonu služby bydliště státního zaměstnance, ale může jím být i jiné vhodné místo, bude-li splňovat podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby.

K odst. 2

Odstavec 2 výslovně deklaruje zásadu rovnoprávnosti výkonu služby z jiného místa s výkonem služby z místa pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu. Státní zaměstnanec, který vykonává službu z jiného místa, nesmí být v souvislosti s výkonem služby z jiného místa zvýhodněn nebo znevýhodněn oproti státnímu zaměstnanci, který vykonává službu z místa pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu. To platí např. o množství a náročnosti ukládaných služebních úkolů, o odměňování, o podmínkách výkonu služby nebo o právech a povinnostech státních zaměstnanců.

K čl. 11

K odst. 1

Odstavec 1 upravuje možnost služebního orgánu a státního zaměstnance uzavřít dohodu o výkonu služby z jiného místa, ve které si sjednají podmínky výkonu služby z jiného místa. Dohoda má povahu veřejnoprávní smlouvy a vztahuje se na ni obecná úprava veřejnoprávních smluv zakotvená v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád.

Návrh na uzavření dohody může podat jak státní zaměstnanec, tak služební orgán. Na uzavření dohody však není právní nárok.

K odst. 2

V odstavci 2 se stanoví, za jakých podmínek může služební orgán a státní zaměstnanec uzavřít dohodu o výkonu služby z jiného místa. Pouze tehdy, jsou-li splněny uvedené podmínky, mohou strany dohodu uzavřít.

Sjednání dohody o výkonu služby z jiného místa je výslovně vyloučeno v souladu s § 2 nařízení vlády u správních činností spočívajících z převážné části v osobním kontaktu s osobami, který nelze nahradit jiným způsobem komunikace, nebo u správních činností, pro jejichž výkon je nezbytné užití věcí nebo informací, u kterých právní předpis nebo jejich povaha vylučuje nakládání mimo sídlo služebního úřadu nebo jeho organizačního útvaru.

Podpisem dohody o výkonu služby z jiného místa státní zaměstnanec stvrzuje, že pracoviště v jiném místě výkonu služby splňuje podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby. Pakliže tyto podmínky pracoviště v jiném místě výkonu služby nesplňuje, neměl by státní zaměstnanec dohodu vůbec uzavřít.

Jak vyplývá z § 1 písm. b) nařízení vlády, vybavení potřebné k výkonu služby z jiného místa poskytuje služební úřad, případně státní zaměstnanec využívá vlastní vybavení.

K odst. 3

Odstavec 3 upravuje povinné náležitosti dohody o výkonu služby z jiného místa. Náležitosti uvedené v tomto odstavci musí být bezpodmínečně obsahem každé dohody. Není samozřejmě vyloučeno, aby obsahem dohody byly i další otázky týkající se podmínek výkonu služby z jiného místa.

Obecnými náležitostmi se rozumí především označení smluvních stran (označení služebního orgánu, titul, jméno, příjmení, evidenční číslo a služební zařazení státního zaměstnance), jejich podpisy a den uzavření smlouvy.

K písm. a)

Dohoda o výkonu služby z jiného místa musí obsahovat určení jiného místa výkonu služby. Jiné místo výkonu služby by mělo být určeno přesnou adresou, v případě bytu i číslem bytové jednotky.

Pracoviště v jiném místě výkonu služby musí splňovat podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby, přičemž tyto podmínky musí splňovat po celou dobu výkonu služby státního zaměstnance z jiného místa. Zpravidla se bude jednat o pracoviště v bydlíšti státního zaměstnance.

K písm. b)

Dohoda o výkonu služby z jiného místa musí obsahovat ujednání o časovém rozsahu, ve kterém státní zaměstnanec bude vykonávat službu z jiného místa.

Toto ujednání může mít zejména podobu určení pravidelného výkonu služby z jiného místa v určeném časovém rozsahu (např. každé pondělí a středu, každý pátek v sudém týdnu, každý pátek od 17 do 19 hodin, atd.) nebo podobu určení výkonu služby z jiného místa ad hoc určením počtu směn v rámci určitého období, přičemž musí být jednoznačně specifikována délka směny (např. na 2 směny v měsíci se směnou v délce 8 hodin nebo

např. při kratší služební době 2 směny v týdnu se směnou v délce 4 hodin). V tomto případě se jedná o tzv. rámcovou dohodu o výkonu služby z jiného místa.

K písm. c)

Dohoda o výkonu služby z jiného místa musí rovněž obsahovat ujednání o tom, jakým způsobem jsou státnímu zaměstnanci rozvrženy směny. Tím však není myšleno, že by si služební dobu, resp. směny, rozvrhoval státní zaměstnanec sám, jako je tomu v § 317 odst. 4 zákoníku práce. Model, kdy by si služební dobu rozvrhoval státní zaměstnanec sám, není pro řádné fungování státní správy vhodný s ohledem na potřebu spolupráce státního zaměstnance s ostatními státními zaměstnanci a představenými a na poskytování služeb veřejnosti. Státní služba klade zvýšené nároky na výkon služby státních zaměstnanců, úprava služebního poměru je úpravou veřejnoprávní, kdy stát a státní zaměstnanec nejsou v rovném postavení jako je tomu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem v pracovněprávním poměru podle zákoníku práce. Státní zaměstnanec musí strpět vyšší míru povinností a omezení svých práv. Zvýšené nároky na státního zaměstnance, zejména pak na jeho dosažitelnost ve službě pro potřeby služebního úřadu i veřejnosti, pak mohou vést v některých případech k odlišné právní úpravě, než která je obsažena v obecné právní úpravě zákoníku práce. Vzhledem k tomu, že pokud jde o výkon služby z jiného místa, obsahuje zákon o státní službě komplexní zvláštní úpravu vůči zákoníku práce, je třeba dojít k závěru, že pokud zákon o státní službě výslovně neumožňuje, že by si služební dobu, resp. směny, v rámci výkonu služby z jiného místa státní zaměstnanec rozvrhoval sám, pak si je sám rozvrhovat nemůže. Služební orgán se se státním zaměstnancem na takovém postupu ani nemůže dohodnout.

Pokud se státní zaměstnanec se služebním orgánem dohodnou na pružném rozvržení služební doby v rámci výkonu služby z jiného místa, musí dohoda obsahovat též stanovení základního a volitelného úseku směny.

K písm. d)

Dohodu o výkonu služby z jiného místa lze uzavřít na dobu neurčitou nebo na dobu určitou. V případě prvního uzavření dohody se doporučuje dohodu uzavřít na dobu určitou, a to zejména z důvodu, že si smluvní strany během této doby ověří, zda jim výkon služby z jiného místa vyhovuje.

K písm. e)

Dohoda o výkonu služby z jiného místa musí obsahovat ujednání o možnosti výpovědi dohody kteroukoli ze smluvních stran z jakéhokoli důvodu nebo bez uvedení důvodu, včetně ujednání o výpovědní lhůtě a počátku jejího běhu. Výpověď veřejnoprávní smlouvy, tedy i dohody o výkonu služby z jiného místa, se řídí § 166 odst. 2 správního řádu. Podle § 166 odst. 2 správního řádu lze veřejnoprávní smlouvu vypovědět jen písemnou formou a jen tehdy, jestliže to bylo ve veřejnoprávní smlouvě smluvními stranami dohodnuto a jestliže byla dohodnuta výpovědní lhůta.

Vzor dohody o výkonu služby z jiného místa bude zveřejněn na internetových stránkách sekce pro státní službu, aniž by tvořil přílohu k vydávanému služebnímu předpisu, a to z důvodu možnosti jeho pružnějších úprav v případě potřeby vyvstálé z praxe služebních úřadů.

K čl. 12

K odst. 1

Před započítáním výkonu služby z jiného místa musí být státní zaměstnanec prokazatelně proškolen o pravidlech bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby z jiného místa. Proškolení by mělo být cílené na specifika výkonu práce z jiného místa (např. proškolení o vhodném uspořádání a nastavení pracovního místa a pracovního prostředí, o první pomoci, o hlášení a dokumentování úrazů). Proškolení musí předcházet započítání výkonu služby z jiného místa. Lze připustit, že státní zaměstnanci budou proškoleni pro případ výkonu služby z jiného místa již v rámci vstupního školení bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby po přijetí do služebního poměru a zařazení nebo jmenování na služební místo nebo následného pravidelného proškolení. Dále lze připustit, aby pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby z jiného místa byla namísto proškolení součástí, popř. přílohou dohody o výkonu služby z jiného místa.

Služební úřad může státního zaměstnance požádat, aby jej před započítáním výkonu služby z jiného místa informoval o tom, že pracoviště v jiném místě splňuje pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby. Tím, že státní zaměstnanec služebnímu úřadu tuto informaci poskytne, se však služební úřad nezbavuje své povinnosti zajistit bezpečnost a ochranu zdraví státních zaměstnanců při výkonu služby, odpovědnost za zajištění bezpečných a zdraví neohrožujících podmínek výkonu služby tak nepřechází na státního zaměstnance.

K odst. 2

Pravidla týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby vyplývající z § 113 zákona o státní službě ve spojení se zákoníkem práce a prováděcími právními předpisy se vztahují v plném rozsahu také na státního zaměstnance, který vykonává službu z jiného místa. Aby mohla být státní služba vykonávána z jiného místa, je nezbytné, aby pracoviště v jiném místě výkonu služby splňovalo podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby. Podpisem dohody o výkonu služby z jiného místa státní zaměstnanec stvrzuje, že pracoviště v jiném místě výkonu služby splňuje podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby. S ohledem na omezené možnosti služebnímu úřadu zajistit podmínky bezpečného výkonu služby v jiném místě, které není v jeho dispozici, je státní zaměstnanec povinen odmítnout vykonávat službu z jiného místa v případě, že pracoviště v jiném místě výkonu služby podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby přestane splňovat. Tuto skutečnost je současně státní zaměstnanec povinen bez zbytečného odkladu oznámit služebnímu orgánu prostřednictvím bezprostředně nadřízeného představeného, a to prostřednictvím komunikačních prostředků s ním dohodnutých [čl. 12 odst. 1 písm. d)]. Odmítnutím výkonu služby vzniká překážka na straně služebnímu úřadu, přičemž státnímu zaměstnanci může být uložen příkaz představeného dostavit se v přiměřené lhůtě na místo pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu ke splnění nedokončených služebních úkolů, popř. může dojít k výpovědi dohody.

K odst. 3

S ohledem na ústavně zaručené právo na nedotknutelnost soukromí a obydlí lze kontrolu pracoviště v jiném místě výkonu služby ze strany služebního úřadu provést, pouze pokud bylo jeho oprávnění provést kontrolu sjednáno v dohodě a za podmínek sjednaných v dohodě, nebo pokud dal státní zaměstnanec s provedením kontroly souhlas. V takovém případě je státní zaměstnanec povinen kontrolu strpět. Kontrolu pracoviště v jiném místě z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby lze rovněž provést prostřednictvím foto či videodokumentace pořízené státním zaměstnancem, na základě které bude moci služební úřad vyhodnotit případná rizika na takovém pracovišti a přijmout opatření k jejich odstranění. Totéž se případně týká i objasňování příčin a okolností vzniku služebního úrazu (podle povahy úrazu).

Pokud jde o postup v případě služebního úrazu, vyplývá z příslušných ustanovení zákoníku práce, podle kterých je dána povinnost (státního) zaměstnance bezodkladně oznámit svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci (představenému) svůj pracovní (služební) úraz, zaměstnavatel (služební úřad) je pak povinen objasnit příčiny a okolnosti vzniku tohoto úrazu a (státní) zaměstnanec je povinen při tomto objasňování spolupracovat.

K čl. 13

Ustanovení zdůrazňuje některé povinnosti bezprostředně nadřízeného představeného právě s ohledem na specifickou situaci, kdy bezprostředně nadřízený představený řídí státního zaměstnance se sjednanou dohodou o výkonu služby z jiného místa.

Bezprostředně nadřízený představený má zejména povinnost organizovat, řídit a kontrolovat výkon služby státního zaměstnance a poskytovat mu informace potřebné pro řádný výkon služby se zohledněním skutečnosti, že státní zaměstnanec vykonává službu z jiného místa. Zejména je povinen zohlednit zásadu nedotknutelnosti soukromí a zásadu ochrany před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

Bezprostředně nadřízený představený je povinen využívat ke komunikaci se státním zaměstnancem konajícím službu z jiného místa dohodnuté komunikační prostředky (např. telefonní číslo, adresa elektronické pošty zřízená státnímu zaměstnanci služebním úřadem). Po dobu výkonu služby z jiného místa by měl být státní zaměstnanec ve služební době dosažitelný prostřednictvím dohodnutého komunikačního prostředku, aby mu mohly být přidělovány služební úkoly, případně mohlo být jejich plnění představeným koordinováno a kontrolováno. O způsobu komunikace se státním zaměstnancem konajícím službu z jiného místa by pak měli být vyrozuměni i ostatní státní zaměstnanci zařazení v rámci dotčeného organizačního útvaru, aby mohli případně s takovým státním zaměstnancem rovněž odpovídajícím způsobem komunikovat.

Představený musí uzpůsobit fungování organizačního útvaru skutečnosti, že jeden nebo více jím řízených státních zaměstnanců má sjednanou dohodu o výkonu služby z jiného místa. Zároveň musí informovat o případných změnách ve fungování organizačního útvaru všechny dotčené státní zaměstnance. Ustanovení předpokládá, že fungování organizačního útvaru bude uzpůsobeno přiměřeně, což znamená, že v některých případech k němu vůbec

nemusí dojít, a to za předpokladu, že zajištění řádného plnění služebních úkolů nebude žádné změny fungování organizačního útvaru vyžadovat.

V případě, že dojde ke změně okolností, za nichž byla dohoda o výkonu služby z jiného místa uzavřena, je bezprostředně nadřízený představený státního zaměstnance povinen o této skutečnosti bezodkladně informovat služební orgán (forma oznámení je ponechána na vůli dotčených osob).

K čl. 14

K odst. 1

Předmětné ustanovení zdůrazňuje některé povinnosti státního zaměstnance právě s ohledem na specifickou situaci, kdy státní zaměstnanec vykonává službu z jiného místa na základě sjednané dohody.

Státní zaměstnanec je povinen vykonávat služební úkoly tak, jako by je plnil na v místě pravidelného výkonu služby, osobně, řádně a včas. Splněné úkoly předává způsobem dohodnutým s bezprostředně nadřízeným představeným. Ke komunikaci související s plněním služebních úkolů je státní zaměstnanec povinen využívat telefonní číslo, adresu elektronické pošty zřízené služebním úřadem anebo jiný způsob dohodnutý s bezprostředně nadřízeným představeným.

Státní zaměstnanec je povinen se v době, kdy je sjednán výkon služby z jiného místa, dostavit na příkaz představeného na místo pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu ke splnění služebního úkolu. Představený by měl přitom zohlednit okolnosti výkonu služby z jiného místa státního zaměstnance, např. stanovením adekvátní lhůty, ve které se má státní zaměstnanec dostavit s ohledem na vzdálenost jiného místa výkonu služby.

S ohledem na zvýšená rizika při výkonu služby z jiného místa je zdůrazněna povinnost státního zaměstnance dodržovat právní a vnitřní předpisy týkající se ochrany osobních údajů a kybernetické bezpečnosti.

V souvislosti s výkonem služby z jiného místa je nutné, aby se služební úřad zabýval rovněž otázkou evidence služební doby a součinnosti státního zaměstnance při jejím vedení. Státní zaměstnanec je povinen poskytovat služebnímu orgánu prostřednictvím bezprostředně nadřízeného představeného součinnost při vedení evidence služební doby (v podobě poskytování údajů, které jsou předmětem evidence).

V případě, že dojde ke změně okolností, za nichž byla dohoda o výkonu služby z jiného místa uzavřena, je státní zaměstnanec povinen oznámit tuto skutečnost služebnímu orgánu prostřednictvím bezprostředně nadřízeného představeného.

K odst. 2

Předmětné ustanovení opravňuje státního zaměstnance, aby konal službu z místa pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu i v době, kdy má dle dohody konat službu z jiného místa, jestliže s tím souhlasí bezprostředně nadřízený představený. Souhlas bezprostředně nadřízeného představeného je zásadní zejména s ohledem na dodržení

podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby a na provozní podmínky služebního úřadu.

K čl. 15

K odst. 1

Ve výjimečných případech může služební orgán jednostranně nařídit státnímu zaměstnanci, aby vykonával službu z jiného místa. Takový postup zákon o státní službě připouští výhradně, pokud tak stanoví opatření orgánu veřejné moci podle jiného zákona [např. zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) nebo zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů]. Takto lze výkon služby z jiného místa nařídit jen na nezbytně nutnou dobu, umožňuje-li to povaha vykonávané služby a za podmínky, že jiné místo bude pro výkon služby způsobilé.

Odstavec 1 upravuje povinné náležitosti písemného nařízení výkonu služby z jiného místa. Není samozřejmě vyloučeno, aby obsahem nařízení výkonu služby byly i další otázky týkající se podmínek výkonu služby z jiného místa.

Obecnými náležitostmi se rozumí především označení služebního orgánu, dále titul, jméno, příjmení, evidenční číslo a služební zařazení státního zaměstnance a datum vyhotovení.

K písm. a)

Nařízení výkonu služby z jiného místa musí obsahovat označení opatření orgánu veřejné moci, na jehož základě se výkon služby z jiného místa nařizuje.

K písm. b)

Jiné místo výkonu služby by mělo být určeno přesnou adresou, v případě bytu eventuálně i číslem bytové jednotky.

Pracoviště v jiném místě výkonu služby musí splňovat podmínky bezpečného a zdraví neohrožujícího výkonu služby, přičemž tyto podmínky musí splňovat po celou dobu výkonu služby státního zaměstnance z jiného místa. Zpravidla se bude jednat o pracoviště v bydlíšti státního zaměstnance.

K písm. c)

Nařízení výkonu služby z jiného místa musí obsahovat časový rozsah, ve kterém státní zaměstnanec bude vykonávat službu z jiného místa.

Toto ujednání může mít zejména podobu určení výhradního výkonu služby z jiného místa (po celou stanovenou služební dobu) nebo pravidelného výkonu služby z jiného místa v určeném časovém rozsahu (např. každé pondělí a středu), čímž se zajistí např. v období epidemie střídání státních zaměstnanců v kancelářích. Vymezení časového rozsahu výkonu služby z jiného místa musí sledovat účel nařízení výkonu služby z jiného místa, resp. opatření orgánu veřejné moci.

K písm. d)

Nařízení výkonu služby z jiného místa musí obsahovat také způsob rozvržená směn. Tím však není myšleno, že by služební orgán mohl určit, že si služební dobu, resp. směny bude státní zaměstnanec rozvrhovat sám [podrobněji v odůvodnění čl. 11 odst. 3 písm. c)]. Pokud služební orgán určí pružné rozvržení služební doby, musí v nařízení výkonu služby z jiného místa určit také základní a volitelný úsek směny.

K písm. e)

Nařízení výkonu služby z jiného místa musí vymezit dobu, na kterou se výkon služby z jiného místa nařizuje. Podle § 117a zákona o státní službě může služební orgán nařídit výkon služby z jiného místa může jen na nezbytně nutnou dobu.

K odst. 2

Jednostranné nařízení výkonu služby z jiného místa je mimořádný postup v případě, že tak stanoví opatření orgánu veřejné moci. Z jiného důvodu nařídit výkon služby z jiného místa nelze.

K odst. 3

I v případě nařízeného výkonu služby z jiného místa platí, že je rovnoprávný s výkonem služby z místa pravidelného výkonu služby ve služebním úřadu. Pravidla, která tento služební předpis stanoví pro výkon služby z jiného místa na základě dohody mezi služebním orgánem a státním zaměstnancem v článcích 12 až 14 platí obdobně pro výkon služby z jiného místa nařízený služebním orgánem.

Vzor nařízení výkonu služby z jiného místa bude zveřejněn na internetových stránkách sekce pro státní službu, aniž by tvořil přílohu k vydávanému služebnímu předpisu, a to z důvodu možnosti jeho pružnějších úprav v případě potřeby vyvstálé z praxe služebních úřadů.

K čl. 16

K odst. 1

Generické maskulinum užívané v textu služebního předpisu je pouze zástupné. Slova ve tvaru mužského rodu tak označují nejen státní zaměstnance, ale také státní zaměstnankyně.

K odst. 2

V souladu s § 11 odst. 3 zákona o státní službě je výslovně stanoveno, že tento služební předpis se na zaměstnance v pracovním poměru na služebním místě použije obdobně. Služební předpis se však na zaměstnance v pracovním poměru nebo ve služebním poměru podle jiného zákona vztahuje pouze v té části, v jaké se dotýká výkonu správních činností podle § 5 zákona o státní službě, nikoliv v části, která se může dotýkat jejich osobních nároků. V oblasti osobních nároků se použijí zvláštní předpisy, jež se na pracovněprávní vztah takových zaměstnanců vztahují.

K odst. 3

Služební předpis explicitně stanovuje, že i při použití nástrojů sladování rodinného, osobního a pracovního života státních zaměstnanců je nezbytné dodržovat podmínky pro bezpečnou a zdraví neohrožující práci. Bezpečnost a ochrana zdraví při výkonu služby se řídí § 101 až 108, 323 a 349 zákoníku práce, § 2 až 11 zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zákonem o ochraně veřejného zdraví a zákonem o specifických zdravotních službách.

K čl. 17

Vzhledem k tomu, že tento služební předpis plně nahrazuje služební předpis náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 3/2019, k vytváření podmínek pro sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby a služební předpis náměstka ministra vnitra pro státní službu č. 2/2021, o bližších pravidlech pro výkon státní služby z jiného místa, oba tyto předpisy se zrušují.

K čl. 18

Stanoví se, že tento služební předpis nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2025.